
Oponentský posudek doktorské disertační práce

Sókratés a Patočkova filosofie,

kterou předkládá

Vlastimil Sůkup

Předložená práce sestává ze tří obsáhlých studií, těsně spjatých tématem Sókrata a Patočkova názoru na něj. V první se autor zaměřuje na Patočkovy výklady Sókratova myšlení a jejich vývoj (s. 10–42), ve druhé na vztah takto pochopeného Sókrata k Patočkově vlastní filosofii (s. 43–109) a ve třetí na relevanci Patočkova výkladu ve vztahu k problému historického Sókrata (s. 110–132). Po formální stránce je práce příkladně vypracovaná: autor píše výbornou češtinou, vhodně cituje a správně odkazuje a dokázal uchránit text od překlepů.

Autor pročetl dostupnou primární i sekundární literaturu v takovém objemu a s takovou důkladností, že už jen tím se stává předním, možná nejpřednějším znalcem v příslušných oblastech. Jeho výklad je průběžně jasný a srozumitelný a zejména ve druhé a třetí studii se dosti zdárně zabývá dosud málo zpracovanými (i když nikoli objevenými) tématy. Kritické připomínky, které budou následovat, je tedy třeba chápat nikoli jako zpochybnění autorovy vysoké profesionality, ale jako její uznání v tom smyslu, že jeho práce vybízí k odborné diskusi (a to na úrovni, která by bez této práce možná nebyla dostupná).

Zatímco autorova mimořádná erudice zasluhuje vysoké ocenění, jeho schopnost vtělit ji do rozsáhlejšího psaného díla je zatím sice jistě dostačující pro úroveň doktorské disertace, ale nijak vynikající. Práce má mnohde ráz jakéhosi proudu výpisků (jakkoli výtečně vybraných, přesně referovaných a inteligentně komentovaných) organizovaného spíše výběrem studovaných textů než autorem položenou otázkou či vypracovaným problémem. Nejspíš i následkem toho se autor málokdy něčím zabývá do hloubky – takže nakonec není snadné odhadnout, zda do hloubky nejde proto, že by to neuměl, nebo proto, že k rozvrhu jeho práce náleží rozhodnutí pracovat spíše s velkými, mozaikovitě pokrývanými plochami.

Autor dále zůstává v nadměrné závislosti na Patočkově textu nejen, co se týče stavby textu, ale i v mikrorozměru mozaikového střípku: občas bez tázání, bez analytického zamyšlení reprodukuje obsahy, které by potřebovaly vyjasnit – tohoto rysu se bude týkat sbírka I k jednotlivým pasážím disertace vztažených otázek a výtek (níže). Jinde zase naopak vystupuje analyticky a kriticky, ale s malým zdarem – k tomu sbírka II. O malém odstupu od Patočky i některých významných interpretů svědčí rovněž podle mého mínění nekritické přijetí ústřední myšlenky prvních dvou studií – Patočkova výkladu nového typu životního rozvrhu, připisovaného Sókratovi („něčeho pozitivního dosahuje negací nepravého“ - s. 38).

Autor nikde blíže nerozebírá Patočkovy formulace této myšlenky, leckdy dost nedůvěryhodné, a neklade si ani otázku, zda – ať už bychom ji formulovali jakkoli – má ta myšlenka dobrý smysl.

Skupina I

Areté „činí člověka dokonalým, dobrým člověkem“ (s. 13) – dobrým nebo dokonalým? Nebo v tom není žádný rozdíl? (zde se týká Xenofóna, ale podobná konfúze hraje pak roli i v ústřední myšlence)

- ✓ „Sókratés se vystavuje problematičnosti, neboť usiluje o *identitu* se sebou samým“ (s. 38-39). Možná to je v nějakém smyslu pravda, ale na první pohled je to spíše paradox: problematizace (pokud se netýká nějakých nám vzdálených věcí) spíše ničí identitu, než aby jí napomáhala. Napomáhalo by jí až absolutní stanovisko, případně dosažené průchodem přes problematizaci – ale toho Sókratés ovšem nedosahuje, ne? Míníte, že o ni usiluje neúspěšně? Nebo že dosahuje nějaké jiné identity, než jakou obvykle máme na mysli (identity člověka neupevněného, který stále je na cestě a nezná spočinutí, který stále je i není tam, kde je – a v tom by měla spočívat jeho jakási metaidentita? Máme tomu rozumět tak?) Každopádně by někdo mohl snadno připsat identitu spíše těm domněle vědoucím a nic nezpochybňujícím Athéňanům, v sobě spokojeným a řídícím se jasným (ať konzervativním, nebo novým egoistickým) systémem cílů a hodnot.
(tak ostatně i Patočka: zatímco běžný život se přenáší „přes inkongruence,“ Sókratés „žije naopak z nich“ - s. 39)

V delším citátu (a v jeho uvození) na přelomu s. 39/40 Patočka je kontrastován „pozitivní náhled“ proti „vědění“, což by asi zasloužilo vysvětlit. Bez vysvětlení autor ponechává i to, že hned v další větě náš „pozitivní náhled“ vystupuje jako „toto negativní“. Je to slučitelné s tím, co o náhledu říká Patočka jinde? (např. hned o dva odstavce níže autor sám říká, že požadavek náhledu „je nesplnitelný“ - s. 40) Je pozitivní náhled slučitelný se Sókratovým nevědáním, a jak?

Opravdu se tím, že žije ve službách negativního a hledajícího nahlédnutí, dostává Sókratés „do konfliktu se životem založeným na pouhém mínění a tradici“ (s. 40)? Na čem ale jiném může být založen i Sókratův vlastní život, když nemá nic pozitivního, čím by mínění a tradici případně nahradil? Nejde tu spíše o rozpor mezi jedním a druhým míněním, jednou a druhou tradicí?

Bylo by správné říci o Sókratovi dialogů, že je „ochoten kdykoli nechat své stanovisko zproblematizovat“ (s. 40)? (já bych spíše měl za to, že Platónův Sókratés je lakatosovec a že má jistou hierarchii od toho kdykoli zproblematizovatelného po pevné články víry – srv. např. *Menón* 86b-c)

„... klade otázku po dobru vůbec, aniž by na ni měl definitivní, pozitivní odpověď“ (s. 41). Nemá jen definitivní odpověď (kdo kde jakou má?), nebo vůbec žádnou?

Skupina II

- ✓ Opravdu se je mezi obsahem přednášek *Sókratés* (1947) a *Platón a Evropa* (1973) rozdíl, líčený na s. 36-37? (sám bych měl za to, že všechny rysy, které tu autor líčí jako nové, už v přednášce z r. 1947 jsou)

Opravdu to, že Platón svou nauku nenapsal, nějak oslabuje názor, že došel k pravému jsoucnu? Je smyslem pozn. 163 (s. 39) obhajoba názoru, že Platón zůstává na stejné půdě problematičnosti jako Sókratés? Nebo nějaké jiné problematičnosti? (sám bych měl za to, že habituální problematičnost v někom, kdo je podle Platóna filosof, řekněme v *Ústavě*, nemá místo – jiná věc je, zda žijící Platón tohoto ideálu dosahoval)

Jak jsem již řekl, celkově považuji autorovu disertaci za velmi dobrou. Práce s převahou **splňuje standardní požadavky** kladené na disertační práci a bez výhrad ji **doporučuji k obhajobě**.

V Praze dne 14. 6. 2020

doc. RNDr. Josef Moural, CSc.